

د کتاب نوم : ===== د نابغه ټاټوبی وپیژنه

لیکوال : ===== ادریس ساحل صافی

ډالی : ===== زما ورور انجینر ذبیح الله صافی ته

[Ketabton.com](http://Ketabton.com)

Mon, Dec 7, 2020 17:27

♥ • N 34°52'21.59328" E 71°8'48.81804"

کونړ ولایت پیژندنه

د کونړ ولایت غرنی سرحدې ولایت دی د افغانستان په ختیځ کې پروت دی چې شمال ته یې د نورستان ، سهیل (جنوب) ته یې د ننگرهار ، لویدیځ ته یې د لغمان ولایتونه پراته دي. او په ختیځ کې د خیبر پښتونخوا سره (۱۷۵) کیلو متره گډه پوله لری. د کونړ ولایت (۴۳۳۹) کیلو متره مربع یا (۱۶۷۵) میله مساحت لري او جگوالی یی (۱۹۰۶) متره دی. او د سمندر د کچې ۴۲۶۷ متره لوړوالې لری کونړ د (۷۱) تر (۷۰) درجو (۲۳) تر (۶) دقیقو (۲۸) تر (۱۴) ثانیوختیځ طول البلد کې او (۲۴) درجو (۳۴) تر (۲۷) دقیقو (۲۴) تر (۱۳) ثانیو شمالي عرض البلد کې موقعیت لري کونړ د کابل پوری ۲۴۰ کیلو متره اوږدوالې لري



کونړ نقشه

د کونړ بشري حالت

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize Journal

کونړ دافغانستان د زیات نفوس لرونکو ولایاتونو څخه دی چی تقریباً ۵۰۰،۰۰۰ اوسیدونکي لري، اکثره یې په کلیو او بانډو کې ژوند کوی.دکونړ ۹۵٪ په سلنه کې پښتانه او نور ۵٪ نورستانیان او پشه یان دي . د کونړ ټول خلک مسلمانان دی .

### د کونړ ولایت ولسوالۍ

کونړ ولایت په دوو برخو بر کونړ او کوز کونړ ویشل شوی دی

او د مرکز په شمول (۱۶) ولسوالۍ لری

( ۱ ) اسد آباد ولسوالۍ [مرکز ]

( ۲ ) بر کنړ ولسوالۍ )

( ۳ ) چپه دره ولسوالۍ )

( ۴ ) دانگام ولسوالۍ )

( ۵ ) پیچ دره ولسوالۍ )

( ۶ ) غازي آباد ولسوالۍ )

( ۷ ) خاص کنړ ولسوالۍ )

( ۸ ) مروره ولسوالۍ )

( ۹ ) نرنګ ولسوالۍ )

( ۱۰ ) نارۍ ولسوالۍ )

( ۱۱ ) نورگل ولسوالۍ )

( ۱۲ ) څوکی ولسوالۍ )

( ۱۳ ) شیگل ولسوالۍ )

( ۱۴ ) سرکانو ولسوالۍ )

( ۱۵ ) وټه پور ولسوالۍ )

( ۱۶ ) شلتن ولسوالۍ )

د ټولو ولسواليو په لنډه توګه لاندې پیژندنه کوو

۱- اسعد اباد:

اسعد اباد د کونړ ولایت مرکز دی، چې ۴۸۰ کیلو متره مربع مساحت لري، د ۵۲ لویو او وړو کلیو لرونکی دی، چې ۱۳۳۴۴۵ تنه وګړي پکې ژوند کوي، اسعد اباد په چغسرای سره هم یادېږي، د اسعد اباد ښار شمال ته د چغان په نامه یوه تاریخي غونډۍ ده، چې د چغانیانو واکمني پکې تېره شوې او ډېر تاریخي ارزښت لري، دا ښار له طبعي پلوه ډېر ښکلې دی، د ښار په منځ کې د پیچ درې سیند تېر شوی. دغه راز په بله څنډه کې یې د کونړ لوی سیند بهیږي.

۲- نرنګ ولسوالي:

دغه ولسوالۍ د اسعد اباد سوېل ته د جلال اباد پر لویه لاره پرته ده، ۱۶۴ کیلومتره مربع مساحت او ۶۸ لوی او واړه کلي لري، چې د وروستیو معلوماتو له مخې، شاوخوا ۴۸۷۰۰ وګړي پکې ژوند کوي، ډیری وګړي یې په کرنه او مالدارۍ بوخت دي.

۳- څوکی ولسوالي:

نوموړې ولسوالۍ د اسعد اباد سوېل ته د جلال اباد پر لویه لاره پرته ده، ۲۴۹ کیلومتره مربع مساحت او ۱۲۲ لوی او واړه کلي لري، د وروستیو معلوماتو له مخې، شاوخوا ۵۴۷۲۵ تنه یې نفوس ښودل شوی، خلک یې په کرنه او مالدارۍ بوخت دي، غرنۍ سیمې یې ځنګلونه لري.

۴- نورگل ولسوالي:

دا ولسوالۍ هم د مرکز اسعد اباد سوېل ته د جلال اباد پر لویه لاره پرته ده او د ننګرهار د ښېوې او د دره نور ولسواليو سره ګډه پوله لري، مساحت یې ۳۶۷ کیلومتره مربع دی او ۸۷ لوی او واړه کلي لري، شاوخوا ۵۳۱۷۰ تنه وګړي پکې ژوند کوي او زیات خلک یې په کرنه او

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize Journal

مالدارۍ بوخت دي.

۵- خاص کونړ ولسوالي:

دغه ولسوالي د اسعداباد سوېل ختيځ لوري ته پرته ده، ۳۳۷ کیلو متره مربع مساحت او ۶۶ کلي لري، نفوس يې شاوخوا ۴۷۸۹۰ تنه اټکل شوی، د ننگرهار بڼېوې ولسوالۍ او د ډيورنډ کرښې سره سرحدونه لري، خلک يې په کرنه او مالدارۍ کې بوخت دي.

۶- سرکانو ولسوالي:

دا ولسوالي هم د اسعداباد په سوېل ختيځ کې پرته ده، مساحت يې ۲۹۷ کیلومتره مربع دی، ۸۳ کلي لري، ۴۵۹۳۰ تنه نفوس يې اټکل شوی، خلک يې په کرنه او مالدارۍ بوخت دي، د ډيورنډ کرښې او د خاص کونړ او مروري ولسواليو او مرکز اسعد اباد سره سرحدونه لري.

۷- مروري ولسوالي:

دغه ولسوالي د اسعداباد ختيځ ته پرته ده، ۱۵۹ کیلومتره مربع مساحت لري او ۴۳ کلي لري، شاوخوا ۲۶۸۵۰ وگړي پکې ژوند کوي، سرحدي ولسوالي ده د ډيورنډ کرښې او د سرکانو ولسوالۍ، مرکز اسعد اباد او شیکل ولسوالۍ سره سرحدونه لري.

۸- شیکل ولسوالي:

دا ولسوالي د مرکز اسعداباد ختيځ ته پرته ده، ۹۵ لوی او واړه کلي لري، چې نفوس يې شاوخوا ۵۷۳۷۰ تنه ښودل شوی، خلک يې په کرنه بوخت دي. پراخه ځنګلونه لري، مشهور جهادي قوماندان کشمير خان د همدې ولسوالۍ اوسېدونکی دی.

۹- اسمار ولسوالي:

نوموړې ولسوالي هم د اسعداباد ختيځ ته پرته ده، ۹۱۰ کیلومتره مربع مساحت لري او ۴۷ کلي لري، د وروستيو معلوماتو له مخې يې نفوس



شاوخوا ۲۹۵۴۵ تنه اټکل شوی، خلک یې په کرنه او مالدارۍ بوخت دي. دا هم ډیورنډ سره ګډه پوله لري.

د برېښنا سره تاق بند، چې د سردار محمد داود خان د واکمنۍ پر مهال یې سروې شوې وه، چې که جوړ شي، شاوخوا ۲۵۰۰ میگاواټه برېښنا تولیدولی شي، په همدې ولسوالۍ کې د کونړ پر لوی سیند پروت دی.

۱۰- دانګام ولسوالي:

دا ولسوالي هم د مرکز اسعد اباد ختیځ ته د ډیورنډ کرښې ته څېرمه یوه غرنۍ ولسوالي ده، مساحت یې ۳۳۴ کیلو متره مربع ده، ۳۶ لوی واړه کلي لري، نفوس ۲۴۶۳۰ تنه اټکل شوی، او خلک یې زیات په کرنه او مالدارۍ بوخت دي.

۱۱- غازي اباد ولسوالي:

دغه ولسوالي د اسعد اباد ختیځ ته پرته ده، ۵۵ کلي لري او نفوس شاوخوا ۳۷۲۹۰ تنه ښودل شوی، خلک یې زیات په کرنه او مالدارۍ بوخت دي، چې مشواڼي، گجر او سالارزي قومونه پکې ژوند کوي، په غریزو ساحو کې ځنګلونه هم لري.

۱۲- نارۍ ولسوالي:

دا ولسوالي هم د مرکز اسعد اباد ختیځ ته پرته ده، ۳۷۷ کیلومتره مربع مساحت لري، نفوس شاوخوا ۴۷۷۶۵ تنه ښودل شوی او ۸۱ لوی او واړه کلي لري، خلک یې په کرنه او مالدارۍ بوخت دي، غرونه یې ټول دښترو په ونو پوښل شوي، د ډیورنډ کرښې له چترال سره، د ختیځ نورستان د کامدېش ولسوالۍ او د غازي اباد ولسوالۍ سره سرحدونه لري، گجر، سالارزي، مشواڼي او کوهستاني قومونه پکې ژوند کوي.

۱۳- وټه پور ولسوالي:

دغه ولسوالي د مرکز اسعداباد شمال ته پرته ده، چې د پېچ درې سيند په دوه برخو ويشلې، ۴۹ لوی او واړه کلي لري، نفوس يې شاوخوا ۲۸۵۹۵ تنه ښودل شوی، د ماڼوگي ولسوالۍ او د نورستان د مرکزي ولسوالۍ واند وایگل او مرکز اسعداباد سره سرحدونه لري. د مناگي برېښنا کوټ بند، چې اوس منظور شوی، د پېچ درې پر سيند په همدې ولسوالۍ کې جوړېږي، چې دوه نیم میگاواټه برېښنا به تولیدوي، خلک يې په کرنه او مالدارۍ بوخت دي.

۱۴- ماڼوگي ولسوالي:

دا ولسوالي هم د مرکز اسعداباد شمال ته پرته ده، د نفوس او مساحت له پلوه تر ټولو لویه ولسوالي ده، ۵۳۱ کیلومتره مربع مساحت لري، نفوس يې شاوخوا ۷۶۷۸۵ تنه اټکل شوی، دا هم یوه غرنۍ ولسوالي ده او په غرونو کې يې د قيمتي ډبرو (بيروچ، کونزیت او کميرين) کانونه شتون لري، ساپی قوم پکې ژوند کوي او خلک يې دکانونو دکندلو سربيره په کرنه او مالدارۍ بوخت دي.

۱۵- چپه دره ولسوالي:

دا ولسوالي هم د مرکز اسعداباد شمال ته پرته ده، چې ۲۲۹ کیلومتره مربع مساحت لري، ۱۱۰ لوی او واړه کلي لري، چې د وروستيو معلوماتو له مخې يې نفوس شاوخوا ۴۷۶۰۵ زره ښودل شوی، د مرکزي نورستان واما ولسوالۍ او لغمان سره سرحدونه لري، ساپی قوم پکې ژوند کوي او د کونډ د قيمتي ډبرو (بيروچ، کونزیت او دکميرينو) کانونه په کې دي، د ځايي چارواکو په وينا، په چپه دره ولسوالۍ کې اوس هم د ۱۱۰۰ کانونو کې عملا کار روان دی، چې په غير فني توگه ويستل کېږي او پاکستان ته قاچاق کېږي، ددې ولسوالۍ زيات خلک يې دمعدنونو په راويستلو بوخت دي.

۱۶- شلتن ولسوالۍ

د شلتن ولسوالۍ نوى په رسميت پيژندل شوى مخکې د شيگل ولسوالۍ مربوط وه له همدې امله په اړه يې معلومات نشته



کونړ ولسوالیو نقشه



Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize .Journal



## کونړ چوک

### د کونړ ولایت درې

کونړ ولایت لویی او کوچنی درې لری چی دلته یی د لویو درو یادونه کوم پیچ دره. چپه دره. مزار دره. دیوه گل دره. بادیل دره. شونکری دره. اسمار دره. دانگام دره. اندراج دره. اپوال دره. ناری دره. مرورې دره. شیکل دره. او داسی نوری وری درې شته

### دمزار دره

کله چې دښهوی او اسلام پور دکلیو څخه داسلام پور دغابنې څخه ورته شو د نور گل کلی راځي چې د یوې درې په خوله کې پروت دی. دا دره د مزار درې په نوم یادېږي

### د دېوگل دره

سم تلفظ یې دېوه گل دی، د درې ذکر د دې نوم وروسته بې مورده دی ځکه چې دا نوم له دیوه (روښنایی) او گل (دره) څخه ترکیب شوی چې مجموعي معنا یې نور او یا رڼا دره ده. د دېوه گل دره دېره اوږده دره ده او د څوکی کلی یې په خوله کې پروت دی او وروستی سرحد یې دپېچ درې، چې درې او بیا واما ته رسیږي. صافیان دې درې ته پلار دره وایي. داځکه چې په کونړ کې د صافیانو (سایانو) د قوم لومړنی مرکز او استوګنځی بلل کېږي.

### د کونړ ولایت کنډونه

د مالونو د وړلو راوړلو لاری ته کنډو وایی د کونړ کنډونه په لاندی

ډول دي مټی کنډو، شالی وولی کنډو، ناوه پاس کنډو، مروړی  
کنډو، لپټی کنډو، بنشی کنډو او داسی نور کنډونه شته دی

#### د کونړ ولایت نومونه

(Khoes) کونړ د پخوانیو مؤرخینو په آثارو کې کنړ، کنیر، کهویس، کولو، کونړ، کونر او داسی نورو په نومونو راغلی دي. ، (kunar) کونړ په شکل له دوو کلمو څخه جوړ شوي دي چې (konar) کونړ (کونړ نورستانیانو ورته کونړ وایه او په نورستانی لهجه یې معنا) د بنوونه (دره) یا زیتون دره ده. په دي نوم کې هم د نورو نورستانی کلمو او نومونو په شان چې په نورو ژبو کې یې (له)، (په) (ر) او بڼتلي بدلون راغلی دی او په کونړی شهرت پیدا کړی دی.

#### د کونړ ولایت جوړښت

کونړ ټول غرونو نیولی دی او په ځنگلونو پټ دی تاریخي اسنادو شواهد داسې بڼائی چې پیر پخوا د کنړ دره غرونو څخه نیولي ان دکونړ د سیند د غاړو پوري په گڼو ځنگلونو پټه وه ، چې زیاتره بوټي یې، بنونان او غوراڅکي وو، د دي ټولونو د موجودیت د ثبوت د پاره به دا کافي وي چې وویل شي کله چې سلطان محمود غزنوي د لومړي ځل لپاره د اسلامي فتوحاتو په لړ کې د کونړ د دې درې په خوله کې د کابل له سیند څخه راپورې ووت د نور او قیرات په درويي حملي کولي نو یې د خپل لښکر سره دنجارانو، آهنگرانو، سنگ تراشانو اونور کسبگرانو ډلي هم را واخیستلي ترڅو چې د ځنگل وني اوبوټي ووهي، تیري ماتي کړي او د خپل لښکر د پرمختگ لپاره لاره جوړه کړي.

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize .Journal



د کونړ د خلکو نژاد

د کونړ خلک غنم رنگه دی میانه ونه لری توری سترگی او تور ویښتان لری.

د کونړ د خلکو ژبه

کونړ ولایت هم دوه رسمی ژبی لری چی یوه پښتو او بله دری ده د کونړ خلک په پښتو ژبه خبری کوی په کونړ

کی د پښتو ژبې سربیره نوری محلی ژبې هم شته چی له گوجری، پشه یی، نورستانی او داسی نورو څخه عبارت دی.

### د کونړ د خلکو قومونه

په کونړ کی بیلا بیل پښتانه قومونه ژوند کوی لکه:  
الکوزي: الکوزي سړبني پښتانه دي او د دانیو زیرک پورې اړه لري او دکونړ په سر کابو کې وجود لري.

تر کابو: دا قبيله د سړبن په ټولنیز گروپ پورې اړه لري او په کونړ کې شته دی.

سالارزي: سالارزي دپورتنی قبیلې یو ښاخ دی او دکونړ په لاندنیو سیمو کې ژوند کوي. دانگام، اسمار، شنگری، شالی (شال)، نارې، بریکوټ، دم کلی، نرنګ، سرکابو، گنجگل، ټانگو، شلتن، مروره، اغذباغ، ساو، ساو خو . پ، څوکی، بارگام، ازیرگل، پمبرو، حصاره (ایساره) کرهاله، دونه یی

خابني خېل: خابنی خېل یا خوبني خېل د کونړ په ځینو ځایو کې هستوگنه لري چې په یو روایت سره د میرزا الغبېگ په وخت کې کونړ ته لېږدېدلي دي.

سرکابو: دا دالکوزیو یو ښاخ دی چې دکونړ په سر کابو کې او سیرې او د نوم دمناسبت له مخې د سرکنډ کلی هم د دې قبیلې یو کلی دی

شینواري: د شیگل شینواري تقریباً ۳۰۰ کاله دمخه د ځینو عواملو له کبله د سره کمر له خوا نه تللي دي او د شیگل ځمکه یې له نورو قومونو څخه چې په هغه وخت کې کافران وو نیولې وه، شیگل ته د

شینوارو راتگ او د نورو قومونو څخه د شیگل نیول د شیخ بابا په مشرۍ چې اصلي نوم یې (ذکریا) دی تر سره شوی دی.

عبدالرحیم زی: دا قبيله د غلجیو په ټولنیز ګروپ کې شامله ده او د احمدزیو یو ښاخ دی او دکونړ په ښووه کې اوسیدي.

لودین: دوی غربتني پښتانه دي او په کونړ کې هستوګنه (استوګنه) لري.

ماموند: دوی د سربن په ټولنیز ګروپ کې شمېرل کیږي او د ښاخي خېلو (خا ښي خېلو) دترکاني په قبیلې پورې اړه لري. دوه ماموند وجود لري: لومړی ماموند (کاکازي) واره ماموند دواړو ماموندو ځینې خېلونه په شلتن، دانګام او په وټه پور کې ژوند کوی.

مشوایي: مشوایي په اصل کې غربتني پښتانه دي، دوی دکونړ په نارۍ، دانګام او اسمار کې اوسیدي.

ملکزي: په کونړ او دنرنگ په جار قلعه کې هستوګنه لري.

ملاګوري: سربني پښتانه دي او د مومندو په سترې قبیلې پورې اړه لري، د ملا ګورو کورني د درې په ملا ګورې او دنرنگ دکوټکې په کلي کې اوسیدي.

مومند: مومند دسربن په ټولنیز ګروپ کې یوه ستره قبيله ده چې د کونړ د ولایت په اسد آباد، خاص کونړ، سرکانو، نورگل او نرنگ کې اوسیدي.

یوسفزي: یوسفزي هم په کونړ کې هستوګنه لري او یو لوی پښتون ټبر دی.



بزرگخېل: بزرگخېل يوه لويه قبيله ده چې دكونړ په نرنگونو لکه بر نرنګ ، کوډو ، کره ماراو په يوه روايت سره په کوټکي او حکيم آباد(کولي گرام) او دخوکۍ په کلمايي گې هستوگنه لري.

ساپې(صافي) د زياتره تاريخي اسنادو له مخې د ساپي قوم چې په کونړ کې مېشت دي يو لوی قوم شمېرل کيږي چې د کونړ (75%) خلک تشکيلوي دوی په لومړۍ سر کې د غورې مړۍ څخه سره کمر ته رالېږدېدلي دي او بيا له دې ځايه د شونکړۍ له غاښې کونړ ته اوښتلي لومړۍ يې بهر آباد او بيا يې له مجبوريتنه د کونړ سيند ښکته او پورته برخوته د هغو ځايونو دقومي قدرت په وجه نفوذ نه دی کړی له سيند څخه دېوگل ته راغلي او هلته استوگن شو او په دې پلار دره کې يې لوی مرکزيت پيدا کړ او بيا د مزار درې،باډپل درې او دپېچ درې له سرونو څخه د درو دخولو پورې را خپاره شول.د ځينو کتابونو له نظره صافيان د اسپه له کورنۍ څخه دی ځکه ورته صافيان وايی

## سادات

په کونړ کې زيات شمېر د سيدانو کورنۍ موجودې دي ، د دې سيدانو عمومي لوی کلی پشت دی چې سيد محمود پاچا هم دلته اوسېده ، په دې برسېره د کونړ په ځينو نورو سيمو لکه شال،بر نرنګ،شين کورک،دو شاخېلو،يارگل،خاص کونړ،کوز نرنګ او نورو ځايونو کې هم د سيدانو (پاچاهانو)کورنۍ موجودې دي.

موسى خېل:موسى خېل هم په کونړ کې اوسېږي.

کوجر:کوجر هم په کونړ کې اوسېږي

د کونړ د خلکو خواږه

د کونړ د کلیو خلک غنم، وربجی، جوار پیر کاروی او د غرونو خلک جوار، غنم، وربشی، ږدنو، ځنگلی میوو او دانو څخه کار اخلی شوده، ماسته، کرت، چکه، شرومبی، کوچ او غوړی هوارو سیمو کې لږ کارول کیږي خو بانډو کې پیر کارول کیږي د غرنیو سیمو څخه خریږي (گوڅي)، انگور کچالو انار شنی کروړي بادام املوک شفتالو زردالو الوچې توت گورگورې زیتون مرخنی غوزان پرگی ځمکنی توت ممانې او کیلاس تر لاسه کیږي چې د بانډو د اوسیدونکو خواړه جوړوی د سبو خواړه بوټي لکه سیزونی سارمی شلخی خیزی او داسې نور دی چې خلک یی د سبو په ډول کاروي.

#### د کونړ دودونه

په عمومي ډول په کونړ کې ډېر غوره دودونه شته دی چې د نړۍ په نورو قومونو کې یې ساری نه لیدل کېږي او زموږ د هېواد یوه وتلې بېلگه گنل کېږي چې له دې جملې څخه جرگه، تره، ځلی، نرخونه، چیغه، ننواتي، ناغه، مېلمه پالنه، د ولور نه اخیستل د جومات او ملا رواجونه او داسې نور د خورا ستاینې وړ دي.

#### د کونړ ولایت اقلیم

کونړ ولایت مدیترانې اقلیم لری له اوړی گرم او له ژمی یخ وی کونړ ولایت ته په ژمی کی د سایبریا سرې څپې راننوخی له همدې امله په ژمی کی په جگو ساحو کی د واوری لامل گرخی د کونړ سیند د کونړ په اقلیم د پام وړ اغیزه کړی ده .

## د کونړ ولایت غرونه

د کونړ ولایت غرونه په لاندی ډول دی: کونډ غر، لنډلام غر، کټار غر، کانتبه واټ غر، ترمټ غر، الیک غر، کورنگل غر، شورپیک غر، ایله ځی، غر، شهبازی غر او داسی نور غرونه شته دی .

## د کونړ ولایت ځنگلونه

د کونړ ځنگلونو د کونړ ۹۰٪ غرونه نیولې دي چې د ځنگلونو پراخوالی تقریباً (۱۹۴۰۰) هکتاره دي کونړ کې د څیړی، نښترو څوډوله، جلغوزی، تیتاقي، ممایی، شیرون، گورگوری، خوړچ، غوریجی، ختريز، ورغشته. شنی، غرنی بادام. انار. انگور. غوړاڅکی، غوزان، برپی او داسی نورو ونو ځنگلونه شته دی دی چی نه یواځی کونړ ته یی ښکلا وربښلی بلکې د سیلابونو مخنیوی هم کوي له لرگو یی خلک په سوځولو کی هم کار اخلې دې لرگو په نړیواله سطحه شهرت موندلي او خلک یی په چارتراش لرگو پیژنی دا لرگی چی خورا زیات مشهور دی د بی امنیتی له امله د افغانستان گاونډي هیواد پاکستان ته په قاچاق وړل کیږی افغان حکومت یی د مخنیوي لپاره په کونړ ولایت کی یوه فابریکه جوړه کړی چې د لرگو څخه ډول ډول شیان جوړوی





### د کونړ سیند

د کونړ سیند د امو سیند څخه وروسته په افغانستان کې دوهم مقام لری دا سیند د ختیځ هندوکش په سویل کې د بروغیل غاښی د (۴۰۰۰) متره لوړوالی څخه سرچینه اخلی او د کامې په ثمرخیلو کې د کابل سیند سره یوځای کیږی دا سیند د کابل سیند پوری تقریباً (۲۷۰) میله اوږدوالی لری دا سیند په تاریخي اسنادو کې د [راسا] په نوم شهرت لری دې سیند د کونړ په اقلیم د پام وړ اغیز کړی ده په کرنه او د سیمی په څړوبولو کې تری کار اخیستل کیږی په کونړ سیند

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize Journal

کی سره زر هم شته چی زرکشان یی ترې راوباسي د دې سیند لوی مرستیالان د پیچ سیند او د لنډي سیند مرستیالان دی د کونړ سیند باندی د برېښنا (۳) بندونه جوړېږی (۱) سره تاق بند چی (۲۵۰۰) میگا واټه برېښنا تولیدوی (۲) مناکی برېښنا بند (۲,۵) میگا واټه برېښنا تولیدوی (۳) څاکی برېښنا بند له دی څخه د څاکی برېښنا بند په کار پیل کړی دی او ښار ته برېښنا ورکوی د مناکی برېښنا بند هم جوړ شوی خو تر اوسه د سره تاق بند په جوړولو کار نه دی پیل شوی. دا چی د کونړ سیند په زیات رفتار سره مخ په ښکته روان دی د کښتی چلولو لپاره مناسب نه دی د کونړ خلک زیاتره د چینی اوبو څخه کار اخلی خو په هوارو ساحو کی خلک له کوهیانو څخه کار اخلی .



پیچ دری سیند





کونړ سيند



Sat Dec 19 18:41:37 GMT+04:30 2020 - Memorian Journal

## کونړ سيند

### د کونړ لوی لارې

د کونړ تر جلال اباد لوی سرک کونړ نورستان سرک او نورو ولسوالیو ته پاڅه سرکونه تللي دي.

### د کونړ په سیند پلونه

د کونړ او پیچ سیندونو باندی پلونه جوړ شوي دي په (۱۳۹۳) کال کې . د پلونو شمیر ۱۱ ته رسیده .

### د کونړ طبیعی زیرمی

کونړ ولایت طبیعی زیرمی هم لري چې له هغې څخه په چپه دره او بادیل ماڼوگی شنکړی کې کانې زیرمی دي په بادیل کی زمرد او چپه دره ماڼوگی کې: بیروچ، کونزیت، کمترین شتون لری د ځایی چارواکو په وینا چپه دره کې په (۱۱۰۰) کانونو کې په غیري قانوني ډول کار . روان دی او له بی امنیتی له امله په قاچاق ډول ویستل کیږی .

### د کونړ ولایت ستراتیژیک موقعیت

کونړ ولایت خورا زیات ستراتیژیک موقعیت لری د کونړ ولایت نورستان او ننگرهار سره نښلوی د نوپاس لاره چی کونړ او پاکستان سره نښلوی د اسعداباد موقعیت چی د ټولو ولسوالو ورته په اسانه راتگ کیږی .

په کونډر کې اقتصادي فعالیتونه

داوېدنې صنعت

په کونډر کې که څه هم وړۍ زیاتې استحصالېدای شي خو بیا هم د وړیو څخه ډېره کمه گټه اخیستل کېږي، معمولاً وړین کالي چې په غرنیو سیمو کې زیات رواج لري جوړېږي د دې خبرې علت دا دی چې په دغو سیمو کې ساړه زیات او له بلې خوا نه د هغو د اوسیدونکو تگ راتگ تل په ځنگلونو کې وي او وړین کالي د ونو او بوټو د څانگو سره د نښتلو په وخت کې زیات مقاومت لري په دې سیمو کې د پسه وړۍ د لاسونو په واسطه (لاسي څرخۍ) ریشي چې د ریشولو په کار کې ښځې زیاته برخه اخلي او خاص مهارت لري کله چې وړۍ ورپشل شي نو بیا په خپل لاس جوړو شوو ساده دستگه گانو کې ترې تکه جوړوي او د استحصال شوي ټوټې څخه د هغو د تارونو د نري توب او پندوالي په اعتبار مخصوص کالي لکه:

کورتي، شری، پکول، صافي واله

خولی، کوڅی، پاپیچی، شوقه، څړی، تغړې، لمڅی، دبارورلو دپاره وړی، جوالونه، غوندي او داسې نور ترېنه تیاروي. همدارنگې په کونډر کې په تېره بیا د کونډر د ناوې په ښکتنیو سیمو کې د پنبې کرل زیات رواج درلود یا لري. خو پخوا چې دمحلې صنعت له مخې د خلکو جامې عموماً له خامتا (کرباس) څخه وې نو دا وه چې پنبه زیاته کرل کېدله د ژمي په موسم کې چې له یوې خوا د مني د حاصلاتو له جملې څخه پنبه هم وه او له بلې خوا نه شپې به اوږدې وې، دکورنیو ښځو به په خپلو لاسونو تر حلاجۍ او ندافۍ وروسته په لاسي څرخو هغه رېشلې او جو لاگانو به د ماکو په دستگه خامتا او بدله او

بیا یې خادر، پټکي او کالي ورځینې تیارول اوس وخت کی د کونړ پکولونه په افغانستان کی زیات مشهور دی.

### کونړ ولایت او تعلیم

کونړ ولایت خلک زیاتره تعلیم لری په کونړ کی زیات شمیر ښوونځی شته د کونړ ښوونځی په ابتدایه متوسطه او لیسو ویشل شوی دی چی هلکان او انجونى په کې زده کړی کوی د کونړ مرکزی لیسې د هلکانو لپاره عمرخان لیسې او د انجونو لپاره بی بی فاطمی لیسې ده د کونړ ټول ښوونځي فعاله دی د کونړ مشهوری لیسې عبارت دی له: عمرخان عالی لیسې، بی بی فاطمی د انجونو لیسې، جمعیت اسلامی عالی لیسې، کبیر ستوری عالی لیسې او الزهور خصوصی لیسې ده په کونړ کی سید جمالدين افغان پوهنتون هم شته چی په بیلا بیلو څانگو کی د افغانستان له ټولو ولایتونو په کی محصلین زده کړی کوی خو په کونړ کی طب او انجینری او داسی نور د لورې سوي پوهنتونونه نشته.





د سيد جمالدين پوهنتون





د سيد جمالدين پوهنتون

د کونړ علمي کادران

کونړ ولايت د علم ټاټوبی دی چی زیات شمیر علمي کادران یې ټولني ته وړاندي کړي له هغې څخه سيد جمالدين افغان، سيد شمس الدين مجروح، سيد بهالدين مجروح، مستوره شال او داسی نور د یادوني وړ دي .

د کونړ د سيل ځايونه

کونړ ولايت د تفريح لپاره هم ښکلي ځايونه لري چی له هغې څخه دانگام ولسوالی، شیکل ولسوالی او نوایس زیات مشهور دی او د بیلابیلو ولایتونو ورته خلک راځي .

د کونړ د سيل ځايونو عکسونه

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران



کونر شیکل



کونر شیکل



کونر شیکل



کونر دانگام



کونړ دانگام



کونړ دانگام





کونرِ دانگام



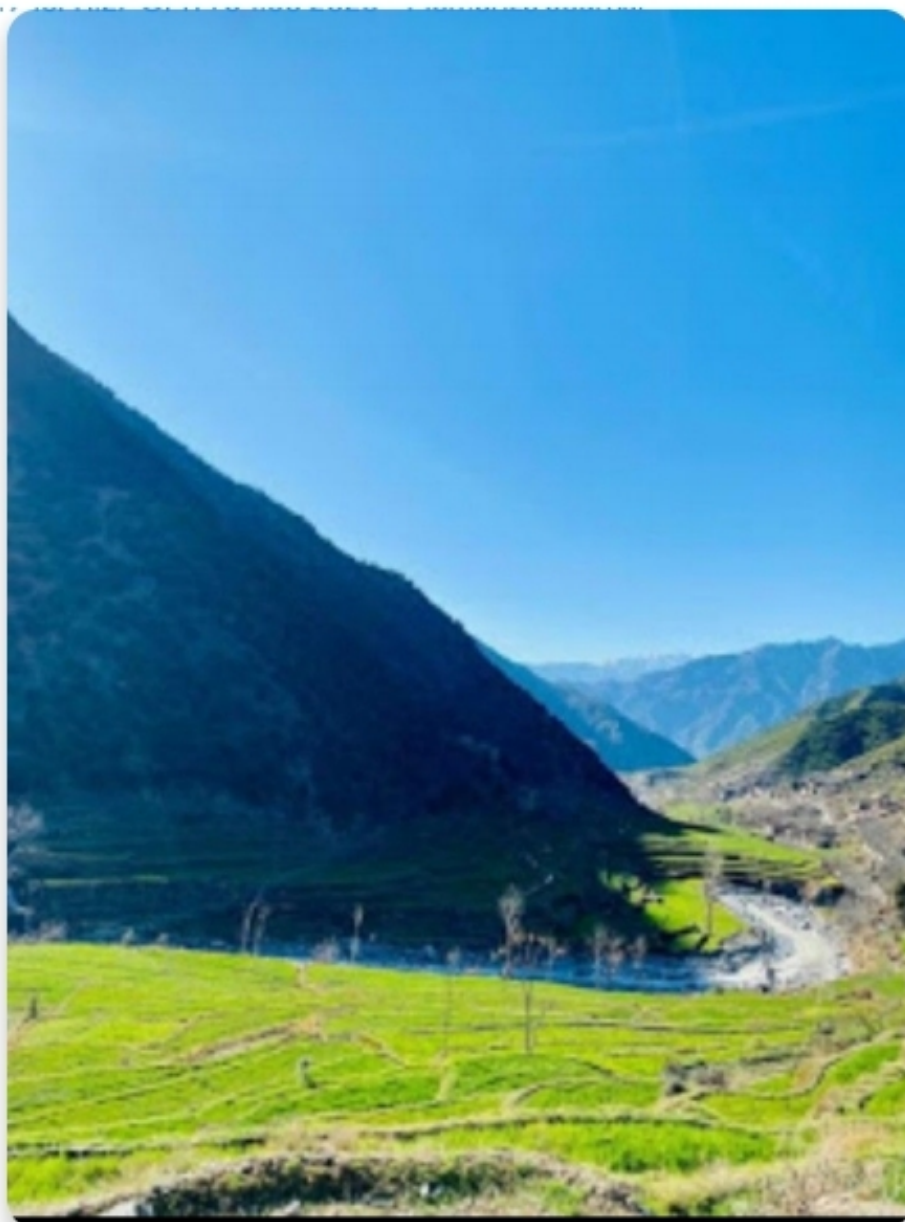
کونرِ دانگام



د داود خان په لاس کینول شوی ونه







### امنيټي حالات

دهېوادونو په تاريخ کې هغه سيمې د ولسونو او ځواکونو د پوره پاملرنې وړ گرځېدلې دي چې د نورو سيمو په پرتله د هغوي جغرافيوې او سوق الجيښي موقعيت د يو شمېر مشخصاتو له پلوه د وتلي فوقالعاده اهميت درلودونکي وي. زموږ په گران هېواد کې هم کومې سيمې چې د جغرافيوې، اقتصادي، فرهنگي او سوق الجيښي ممتاز اهميت څخه برخورداري دي هلته زموږ نیکونه راټول شوي

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 -Merhorize .Journal



کلاگانې، کلي، ښارونه، حصارونه او کروندې يې آبادې کړي، قوي  
بناگانې يې تاسيس، تجارتي، مذهبي، علمي او کلتوري مرکزونه يې  
رامنځ ته کړي او مدنيتونه يې ايجاد کړي دي او د تاريخي دورو په  
اوږدو کې په تېره بيا د مسيحي دورې د لسيزې پېړۍ په شاوخوا کې  
چې تقريباً د اسلامي دورې سره سمون لري له خوږو، ترخو، تودو،  
سړو، ژورو، ماتو او برباديو څخه ډک تاريخي خاطرات او يادونه  
لري. نو که د کونړ دې ډول موقعيت ته وگورو په ډېره وتلې توگه د  
دغسې ممتاز موقعيت لرونکی دی. خو په خاص ډول په تېرو څلور  
لسيزو کې چې کومې ناخوالې زمونږ په گران هېواد او په اسلام او  
هېواد پاله خلکو راغلي او روانې دي نو کونړ (کونړونه) هم د دغو  
ناخوالو او برباديو څخه په امن کې نه وو او نه دی. د افغانستان ۴۰  
کلنې جگړې په کونړ کې هم ډير زيانونه اړولي دي نه يواځې د  
افغانستان جگړې بلکې د کونړ په سرحدي ولسواليو باندې د پاکستان  
لخوا توغوندي غورځول کيږي چې د مالي زيانونو سربيره يې ځانې  
زيانونه هم اړولې دي خو تر دې دمه افغان حکومت په دې برخه کې د  
پاکستان سره رسمي خبرې نه دي کړي په دې وروستيو کې کونړ د  
داعش ډلې په مرکز واوښت او د طالبانو سره په جگړه اخته شو که  
څه هم داعش ډلې ماته وخوره خو کونړ کې زياتې جگړې وشوې او  
کونړ د نامنې تر اخرې سرحده ورسیده افغان حکومت زيات کلی  
بمبار کړل او داعش ډلې غړي تسليميدو ته مجبور شول.



کونر دانگام



کونر دانگام

تاریخی خایونه

استحکامی کلا گانې

د کونراوسیدونکي د خپلو مېشته کېدو له وخته راهیسې لکه د هېواد

دنورو قومونو او قبیلو غونډې همېشه په دې فکر کې وو، چې سیمې

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize .Journal

په یوه داسې محل یا ځای کې دخپلې هستوګنې لپاره کلي او کلاوې  
آبادې کړي چې د جغرافیوي موقعیت له مخې باید د لاندنیو  
مشخصاتو درلودونکي وي:

سیمې په داسې یو محل کې واقع وي چې په شاوخوا سیمو باندې د  
یوې حاکمې نقطې حیثیت ولري.

داستحکامي پوځوالي له مخې پوره طبیعي عوارض ولري، یعنې په  
جګو غونډیو او ځایونو پرتې وي او په ډېر محدود جنګي قدرت یې  
دفاع کېدله او د پردیو حملې پرې دومره مؤثرې تمامې نه شي

معمولاً دکلاګانو موقعیت دخلور لارو، درې لارو د تلاقي په نقطو کې  
او یا د عمومي لارو پر سر وي.

داوبو رسولو منابع لکه سیندونه او چینې ورته نژدې وي او یا په دننه  
کې هم داوبو دغه منابع ولرلای شي.

دهغو د ودانولو په چارو کې تر ممکنه حده پورې د ساختماني موادو  
اکمال ډېرې ستونزې ونه لري که دکونړدپخوانیو کلاګانو جوړښت ته  
وکتل شي تر ډېره حده پورې د جغرافیایوي موقعیت په اعتبار پکې  
پورتنی بېلګې په نظر کې نیول شوي دي.

(۱) دچغان غونډۍ)

د چغان غونډۍ کلا چې معمولاً ورته د چغان غونډۍ وایي له پخوا  
زمانې نه تر اوسه پورې دیوې کلکې دفاعي کلا، د کشف او ترصد د  
پاره ډېر مناسب محل ګڼل کېږي چې شاوخوا سیمې ترې په ډېرې  
آسانی سره تر کنترول لاندې نیول کېدای شي. د چغان غونډۍ د

اسمار او پېچ د درې او دکونړ دښکتتنې برخې د تلاقي او د لوی سیند او پېچ سیند دیو ځای کېدو په برخه کې موقعیت لري.

د چغان غونډۍ دلاندې چې یو وخت د نیسا ښار موقعیت درلود او یا ننگر ښار هم دلته پروت وو دلاوضاحت لپاره دغه غونډۍ ددمکلي مخامخ دکرهالې شمال شرق خواته دغره دلمنې په یوه جگه غونډۍ جوړه شوې ده. دا کلا او محل هغه وخت په چغان غونډي ونومول شوه چې دلته په دې سیمه کې دچغانیانو حکمراني وه، او دچنگېز داو لادې دچغتایانو په وخت کې د دې ځای دتسمیې د وجه په نسبت، دومره مستنده نه ښکاري او امکان لري چې په چغسرای (اسعدآباد) د دمکلي اړول به د چغانیانو په وخت صورت موندلی وي نه د چغان غونډۍ، ځکه چغانیان له چغتایانو څخه بل څوک وو.

### دکلوم کلا

دکلوم کلا چې دکولم، کالم، کلم او دقلوم په نوم هم یاده شوې ده دمرکزي نورستان د پېچ درې په وروستۍ برخه کې پوشال، رمگل او مندوگل ته نژدې په ناجل کې دغره په جگه څوکه باندې له تیږو څخه جوړه شوې ده چې ډېره محکمه کلا ده. په تاریخي اسنادو کې چې د دې کلا څخه یادونه شوې ده هغه دامیر تیمور او دامیر عبدالرحمن د هغو لښکرکشیو د واقعاتو بیان دی چې په نورستان یې کړي دي. گوډ تیمور کله چې دکتور په درو کې لښکر کشي وکړه او هغه کلا یې له ډېرو ستونزو او قربانیو ورکولو وروسته فتحه کړه نو دخپلې فتحې په یاد یې هلته یو یادگار پرېښود دغه یادگار دکلوم دکتیبې په نوم یادېږي.

### دپیار کلا

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize .Journal



د پيار کلا چې د لويديز نورستان ژونیا ته نژدې يې موقعيت درلود د کتور د نورستانيانو د پخو کلاگانو څخه يوه کلا ده چې د هغې د تسخيرولو واقعه داسې بيان شوې ده، "کله چې د امير عبدالرحمن خان په دوره کې په کونړ کې د پوځي سوقياتو په ترڅ کې سپهسالار غلام حيدر خان څرخي ته امر وشو چې نورستان ونيسي نو د لغمان حاکم اولياقل چې د پيار د خلکو په تنبيه کولو اخته وو د جگړې نيت وکړ. د سراج التواريخ په قول په ۳۲ دقيقو (د سرعت عمل څخه مراد دی) په موده کې يې د کافرانو قوت مات کړ او ځينو يې غرونو ته پناه يووړله او له دې جملې څخه ۱۸۰ تنه چې د پيار په کلا کې يې ځای نيولی ؤ کلا بند کړل ، دوه شپې او ورځې کلا محاصره وه او کله چې ورته د اولياقل په امر اور واچول شو "وسوزول شوه او کلا ونيول شوه"

## دکتار کلا

دا کلا د کتر کلا په نوم چې د کتر يا کتور د قبيلې پورې مربوط ده د يوې کورنۍ ځای وو او بل تاريخي نوم يې (پريچ ورن ديش) دی او په بر چغسرای کې يوه ډېره ټينگه او لوړه کلا وه، چې دشامير کوټ شمال لويديځ خوا ته د يوه غره په لمن کې کې تر کتر (کتور) او گمبير رابنکنه موقعيت لري. زموږ د پخوانيو خلکو له خولې چې نقل يې کاوه ، د دغه کلا خلک ډېر سخت کافران وو ډېر سنگدله او بېرحمه خلک وو کله چې دهغوی دمسلمان کولو په مقصد لښکر جوړ شو په دې لښکر کې د نرنګ خلک هم شامل وو، خو د کلا د کافرانو لخوا د ډېر سخت مقاومت سره مخامخ شول او هېچا نه شو کولای چې کلا ته ور وځي، دا ځکه چې هغوی پرې له پاسه تيری راغورځولی تر څو چې په يوه ډول جنگي تکتک سره وروختل او کلا ته يې اور

واچوه او دا چې د کلا په ساختمان کې زیاتره لرگي کارول شوي وو نو کلا په آسانی سره اور واخیست او دکټار کافران غرونو ته وختل.

د کونړ ولایت مشهور ځایونه

کونړ ولایت هم مشهور ځایونه لری چی د افغانستان په سطحه مشهور دی او عبارت دی د دمکلی، کرهاله، نوایاس، بادیل، نوآباداو داسی نور.

کونړ د تاریخ په اوږدو کې

کونړ د تاریخ په دورو کې هم پیری کارنامی تر شا پریښی له هغی څخه سکندر مقدونی د کونړ په اسماړ کی ټپی شو دویم کله چې د تیمور بریدونه په افغانستان جاری و د کونړ په پیچ دره کی یوه سیمه یزه واکمنی وه چې مشری سلطان پکهل وودا سیمه یزه واکمنی په کال (۸۰۰) هجری یا (۱۳۹۷) میلادی کې وه او دا واکمنی د شینوارو کونړ سوات او باجوړ په غرو کی د هزاره تر ضلع او کشمیر پوری محدوده وه دا واکمنی تر ۹۱۰ هجری کال پوری دوام وکړ د دی کورنی مشهور واکمن شیخ آدم وو چی په [ملی] مشهور وو ددی کورنی احرنی واکمن طاووس خان وو دریم کونړیانو د ازادی په جگړه کی هم د میر زمان خان په مشری د انگریزانو سره زیاتی جگړی وکړی .سید جمالدين هم د اسلامی نړی د یووالې لپاره پیری هخی وکړی

د کونړ تاریخي ځایونه

کونړ پیر تاریخي ځایونه لری لکه کولو ساپنگ (وستل کلا) اندراک ښار، سامول ښار، اندر لچک ښار، نیسا ښار، کونړ ښار، ننګر ښار، جغه

Sat Dec 19 18:41:27 GMT+04:30 2020 - Memorize .Journal

سرای بنار(دم کلی)، اسپین بنار، چغان بنار، او داسی نور د یادونې  
وړې دي

د نابغه ټاټوبی وپیژنه د کتاب پای

04/01/2021

تیروتنې په لاندې ادرس راواستوي

safi.idris1234@gmail.com





**Get more e-books from [www.ketabton.com](http://www.ketabton.com)  
Ketabton.com: The Digital Library**